Frazeologizmlerdiń mánilik toparları hám uytqı sózler

Dene músheleri, haywanat, reń hám san komponentli frazeologizmlerdi klassifikaciyalaw hám interaktiv oqıtıw usılları

Tayarlaǵan: Nurımbetova Sarbinaz Keunimjay qızı

SABAQ STRUKTURASI

80 minutlıq interaktiv sabaq rejesi

15 MIN

Teoriyalıq tiykar

Uytqı sóz koncepciyası: Frazeologiyalıq oray hám semantikalıq toparlardıń uytqı birlikleri.

20 MIN

Semantikalıq máp

1-Shınıǵıw: Dene músheleri hám uytqı sózler átirapında klaster grafikasın sızıw.

20 MIN

Klassifikator Pazzl

2-Shınıǵıw: Haywan, qus hám reń komponentli birliklerdi kartochkalarda toparlaw.

15 MIN

Situaciyalıq teatr

3-Shınıǵıw: Reń hám san frazeologizmlerin kórkem gáplerde tásirli qollanıw.

10 MIN

3-2-1 Reflekciya

Bekkemlew: Nátijelerdi juwmaqlaw, ekspress-test hám úyge tapsırma beriw.

TEORIYALIK TIYKAR

"Uytqı Sóz" (Frazeologiyalıq oray) túsinigi

Uytqı sóz ne?

Frazeologizmniń quramında oraylıq orında turıp, onıń jasalıwında tiykarǵı tirek xızmetin atqaratuǵın birlik **uytqı sóz** dep ataladı.

Ol semantikalıq jaqtan barlıq mánilik variantlardı óz árapına birlektiredi.

Mısal: "JÚREK" uytqı sózi hám mániler varianlılığı

- **Júregi dúrsildew:** Qorqıw, albıraw
- **Júregi eljirew:** Ayaw, kewli tolıw
- **Júregi zırq etiw:** Hazarlanıw
- **Júregi sazıw:** Ash bolıw
- **Júregi suw ete qalıw:** Qorqıw
- **Júregi háwliriw:** Ashıwlanıw

MÁNILIK TOPARLAR (1)

Múshe atamaları uytqı bolǵan frazeologizmler

TIS & BAS

Tisinen shıǵarmaw

Sır saqlaw, hesh kimge aytpaw.

Basına túsiw: Qıyınshılıq keshiriw

AYAQLAR & QOL

Ayaǵına qoz basılıw

Bánt bolıw, erksiz halatqa túsıw.

Qolı qısqa: Imkaniyatı az bolıw

TIL & KÓZ

Tili sala qulash

Betke shapar, kóp sóylewshi.

Kózi menen kóriw: Anıq isenıw

ÓKPE & BAWIR

Ókpesi qara qazanday

Qattı ópkelew, gileyleniw.

Bawırı pútin: Áwladı aman

MÁNILIK TOPARLAR (2)

Haywanat hám qus atamaları uytqı bolǵan topar

Haywanat atamaları

Túyeni túgi menen jutıw: Qanaatsızlıq, suqlıq.

Jerden jeti qoyan tapqanday: Qattı quwanıw.

Iyt terisin basına qaplaw: Urısıw, uyatqa qaldırıw.

Attıń qasqasınday: Belgili, barlıqqa tanıs.

Tıshqan tesigi mıń teńge: Qısılyw, tıǵılısqa túsiw.

Qus atamaları

Kók ǵarǵaday kórinbew: Uzaq waqıt jolıqpaw.

Awzı menen qus salıw: Sheber, kásipte usta bolıw.

Basına baxıt qusı qonıw: Áweti keliw, utısqa erisiw.

Hákkedey shıqılıqlaw: Sharshaatıp kóp sóylew.

Qus tútkendey: Shalt, tez hám pashasız islew.

MÁNILIK TOPARLAR (3)

Reń hám san mánisindegi uytqı sózler

REŃ BILDIRIWSHI

Reńler menen keliwshi frazeologizmler

Qızıl kegirdek bolıw: Qattı kerisiw hám jánjellesiw.

Qara suw, qara ter bolıw: Shın ıqlas penen awır miynet etiw.

Kógala qoyday qılıp sabaw: Ayawsız urıw hám jaza beriw.

Aq degeni alǵıs, qara degeni qarǵıs: Biyik hákimiyat.

SAN MÁNISINDEGI

San menen keliwshi frazeologizmler

Bir sózli: Aytqan gápinen shıqpaytuǵın nıq adam.

Eki júzli: Sopaqlıq hám hiyleshorlıq etiwshi.

Jeti jurttı qurtqan: Ásirese ayyor hám quw adam.

Adımın altı ashtırmaw: Erkinlik bermew, baqlaw.

1-INTERAKTIV SHINIǴIW (20 MINUT)

"Semantikalıq kartografiya" metodı

Topar jumısı

1

Toparǵa bóliniw

4 toparǵa *'Bas'*, *'Qol'*, *'Kóz'* hám *'Awız'* uytqı sózleri taratyladı.

2

Klaster sızıw

Uytqı sóz árapına eń azı 5 frazeologizm hám olardıń semantikasın dizip sızadı.

3

Prezentaciya

Hár topar óz 'Semantikalıq kartasın' 2 minutta qorǵaydı hám mısal keltiredi.

2-INTERAKTIV SHINIǴIW (20 MINUT)

"Frazeologiyalıq klasifikator" (Pazzl Oyını)

Jupta islew

Kórgizbeli tapsırma:

Aralas jazılǵan 12 frazeologizm kartochkasın mánilik toparlar boyınsha ajıratıń:

1. Qolı qızılǵa tiyiw | 2. Túyeniń quyrığı jerge jetkende | 3. Bir degende | 4. Hákkedey shıqılıqlaw

Toparlarǵa ajıratıw (Kategoriyalar):

A) Haywanat toparı

B) Qus atamaları

C) Reń bildiriwshi

D) San mánisindegi

3-INTERAKTIV SHINIǴIW (15 MINUT)

"Situaciyalıq kontekst & Kórkem teatr"

"Biziń kórshimiz **bir sózli** adam edi. Bir kúni onıń aldında **tıshqan tesigi mıń teńge bolıp** qaldı. Biraq ol **qara suw, qara ter bolıp** miynet etti hám aqırında **basına baxıt qusı qondı**..."

Tapsırma: Berilgen teksttegi frazeologizmlerdiń uytqı sózlerin tabıń hám toparın anıqlań.

Kreativ tapsırma:

Reń hám san komponentli frazeologizmlerden paydalanıp 3 gápten ibarat miniatura gúrriń jazıń.

METODIKALIK USÍNYSLAR

Mugallim ushın bahalaw hám baqlaw rubrikası

A

Uytqı sózdi tabıw

Student frazeologizmniń semantikalıq orayın tola dáslep anıqlay alıwı (Max: 5 bal).

B

Toparlaw sheberligi

Somatizm, zoonizm hám reń toparlarına durıs klassifikaciya etiw (Max: 5 bal).

C

Kontekstte qollanıw

Kórkem tekstlerde frazeologizm mánisin orınlı hám tásirli qollanıw (Max: 5 bal).

KERI BAYLANIS (10 MINUT)

Bekkemlew: "3-2-1 Reflekciya metodı"

3

Tiykarǵı topar

Sabaqta úyrenilgen 3 mánilik topar atın aytıń.

2

Uytqı sóz mısalı

Esińizde qalǵan 2 uytqı sóz hám onıń frazasın keltiriń.

1

Izertlew sorawı

Ele de tereńirek úyreniwdi talap etetuǵın 1 soraw jazıń.

SABAQ JUWMAĠI

Úyge tapsırma hám usınıslar

- **1. Tapsırma:** B.T. Yusupovanıń oqıw qollanbasınan uytqı sózler boyınsha tematik sózlik shıǵarıw.
- **2. Ílimiy izertlew:** Ósimlik hám san atamaları uytqı bolǵan 8 jańa frazeologizm tabıw.
- **3. Kreativ tapsırma:** 'Qara' hám 'Aq' uytqı sózlerine semantikalıq karta sızıw.

Diqqatıńız ushın raxmet!